

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ**

ΕΞΑΜΗΝΟ Δ
ΒΛΑΧΟΥ ΝΙΚΟΛΕΤΤΑ
ΑΡ.ΜΗΤΡΩΟΥ :1340200600044
τηλ: 210 2610132

**ΜΑΘΗΜΑ:ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ**

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Περίληψη

Ασχολήθηκα με το θέμα της επικοινωνίας και τις μορφές της, καθώς και με το απόρρητο αυτής. Όλη αυτή η μελέτη με βοήθησε να καταλάβω ότι τελικά η επικοινωνία είναι μια ανθρώπινη ανάγκη, διότι χωρίς αυτή κανείς δεν κατάφερε να επιβιώσει. Η μοναξιά και η απομόνωση συντελούν στην εσωστρέφεια του ατόμου και στην σταδιακή αυτοκαταστροφή του. Για μένα η επικοινωνία είναι πολύ σημαντική-αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής. Ας ξεκινήσουμε όμως...

1.Μια εισαγωγή στην επικοινωνία

Η επικοινωνία είναι κύριο χαρακτηριστικό των ανθρωπίνων κοινωνιών και προσδιοριστικό στοιχείο της λειτουργίας των κοινωνικών θεσμών και των διαπροσωπικών σχέσεων. Η ανθρώπινη ιστορία θα μπορούσε να θεωρηθεί από την προοπτική της διαρκούς μετεξέλιξης των μέσων επικοινωνίας, από την εποχή της πληροφορικότητας και της πρωτογενούς γραφής, έως την εποχή της τηλεόρασης και της δορυφορικής διασύνδεσης.

Το φαινόμενο της επικοινωνίας έχει πάρει εκρηκτικές διαστάσεις τα τελευταία τριάντα χρόνια, με τις ραγδαίες μεταβολές

στα επικοινωνιακά μέσα, στις επικοινωνιακές τεχνικές και στην επικοινωνιακή συμπεριφορά. Η παγκόσμια πλέον επικράτηση της τηλεόρασης, των τηλεπικοινωνιών και των ηλεκτρονικών υπολογιστών επιβάλλει την υπεύθυνη και συγκροτημένη θεώρηση του φαινομένου της επικοινωνίας καθώς και των συνεπειών του για το μέλλον του ανθρώπου.

Το φαινόμενο της επικοινωνίας προσεγγίζεται διεπιστημονικά με τη συνέργεια των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών, των νέων τεχνολογιών, της πληροφορικής, της νομικής επιστήμης και της οικονομικής θεωρίας.

Βέβαια όταν μιλούμε για επικοινωνία το μυαλό μας δεν θα πρέπει να ανατρέχει μόνο στην τηλεόραση και στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας(MME), τα οποία έχουν κατακλύσει την σημερινή επικοινωνία, αλλά εκτός από αυτά αξίζει να αναφερθεί και η έννοια του ατομικού δικαιώματος της επικοινωνίας. Αυτό σημαίνει, σε επίπεδο ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, ότι κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα να έρχεται σε επικοινωνία με τους γύρω του. Σε αυτό το σημείο, αξίζει να προστεθεί και η έννοια της ελεύθερης επικοινωνίας, η οποία βρίσκει συνταγματική κατοχύρωση και πρεσβεύει την ελευθερία του ατόμου χωριστά, ως ανθρωπίνη οντότητα, να προβαίνει σε ιδιωτική, εμπιστευτική επικοινωνία, χωρίς να παρακωλύεται από τη δημόσια αρχή.

Επικοινωνία ή καλύτερα μορφές επικοινωνίας αποτελούν πλην του τύπου και των MME και οι επιστολές, η αποστολή μηνυμάτων το απόρρητο των οποίων κατοχυρώνεται και συνταγματικά.

2.Τύπος ως μορφή επικοινωνίας και η ελευθερία του τύπου

Στις μέρες μας, όπως προαναφέρθηκε άλλωστε στην εισαγωγή, είναι ευρύτερα γνωστό ότι σημαντικός φορέας επικοινωνίας είναι ο τύπος και τα MME. Το άρθρο 14Σ θεμελιώνει και προασπίζει το αναφαίρετο δικαίωμα κάθε πολίτη να εκφράζει ελεύθερα τη γνώμη του και τους στοχασμούς του. Έκφραση της γνώμης είναι η με οποιονδήποτε τρόπο εξωτερική της. Το Σύνταγμα απαριθμεί ενδεικτικά την προφορική, τη γραπτή και τη μέσω του τύπου έκφραση γνώμης, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην τελευταία, αφού στην παράγραφο 2 του άρθρου 14Σ, η ελευθερία του τύπου κατοχυρώνεται και ως θεσμική εγγύηση.

Με την όρο «τύπος» νοείται κάθε μέσο που παράγεται και δημιουργείται από την τυπογραφία, όπως είναι οι εφημερίδες και τα

περιοδικά. Στις εφημερίδες και τα περιοδικά διατυπώνονται ελεύθερα οι γνώμες του κάθε πολίτη για τα δρώμενα της κοινωνίας μέσα στην οποία ζει, επισφραγίζοντας έτσι την ελευθερία του τύπου.

Η Συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος του τύπου, αφ' ενός απαγορεύει τις κρατικές επεμβάσεις και κυρίως την άσκηση λογοκρισίας, αφ' ετέρου επιβάλλει την εξασφάλιση εκ μέρους του κράτους τόσο των υλικών προϋποθέσεων που θα επιτρέψουν την άσκηση ελεύθερης δημοσιογραφίας(τρόπος κυκλοφορίας εφημερίδων), όσο και των μη υλικών προϋποθέσεων, οι οποίες συνίστανται στην εξασφάλιση της δυνατότητας προσβάσεως στις πηγές πληροφορήσεως και την παροχή πληροφοριών από το ίδιο το κράτος.

Ωστόσο η ελευθερία του τύπου δεν είναι απεριόριστη, αλλά συναντά σε συνταγματικό επίπεδο, δηλαδή στο άρθρο 14Σ, τόσο γενικούς όσο και ειδικούς περιορισμούς στο βαθμό και στο μέτρο προστασίας άλλων εννόμων αγαθών χωρίς όμως να θίγεται ο πυρήνας της προστασίας του τύπου.

3.Ραδιοτηλεόραση

Η πρόοδος των τεχνολογικών μέσων έχει οδηγήσει στην εφαρμογή νέων μεθόδων μαζικής επικοινωνίας. Με τα μέσα αυτά μεταδίδεται κινούμενη εικόνα και όχι η συνηθισμένη «στατική». Δεν μεταδίδεται κείμενο, το οποίο γίνεται αντιληπτό με την όραση, αλλά λόγος και ήχος, που γίνονται αντιληπτά με την ακοή.

4.Η Ραδιοτηλεοπτική ελευθερία- περιεχόμενο

Η ραδιοτηλεοπτική ελευθερία είναι θετική και αρνητική. Κανένας δεν μπορεί να εξαναγκασθεί να εκφράσει τη γνώμη του ραδιοτηλεοπτικά ή να παρακολουθήσει συγκεκριμένο ραδιοτηλεοπτικό πρόγραμμα. Κάτι τέτοιο άλλωστε θα παραβίαζε την ελευθερία των ατόμων και θα αποτελούσε τροχοπέδη στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους.

Η ραδιοτηλεοπτική ελευθερία είναι ενεργητική και παθητική. Ελευθερία της ραδιοτηλεόρασης δεν σημαίνει ελευθερία ίδρυσης ραδιοτηλεοπτικού σταθμού. Η ενεργητική ραδιοτηλεοπτική ελευθερία δεν είναι «ελευθερία για όλους» τουλάχιστον με τη μορφή που είναι ο τύπος. Η παθητική ραδιοτηλεοπτική ελευθερία είναι η ελευθερία του τηλεθεατή, του ακροατή.

5.Η ελευθερία των ΜΜΕ- Δημοσιογραφία

Πέρα όμως από την ελευθερία του τύπου, υπάρχει και η κατοχύρωση της ελευθερίας των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας. Η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και το δικαίωμα του «πληροφορεί» και «πληροφορείσθαι» μέσω των ΜΜΕ εισχωρούν στο πεδίο του ιδιωτικού Δικαίου μέσω «σημείων εισβολής». Ειδικότερα, η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας στο άρθρο 5παρ.1Σ όπως και οι συνταγματικές αρχές των άρθρων 7παρ.2Σ, 9παρ.1Σ,19Σ και 2παρ.1Σ επενεργούν έμμεσα στις σχέσεις ιδιωτικού δικαίου μέσω του πλέγματος διατάξεων για την προστασία της προσωπικότητας(ΑΚ 57).

Αξίζει να σημειωθεί, ότι για τη λειτουργία των ΜΜΕ καταλυτικό ρόλο διαδραματίζει η δημοσιογραφία. Η δημοσιογραφία είναι ένα από τα επαγγέλματα που ασχολείται με τη σπουδή της επικοινωνίας και την προαγάγει. Δημοσιογραφία χωρίς έρευνα δεν νοείται. Ρόλος και καθήκον του σωστού δημοσιογράφου είναι με απόλυτη εντιμότητα και συνείδηση της δημοσιογραφικής δεοντολογίας να παρέχει πληροφορίες στο ευρύ κοινό χωρίς να διαστρεβλώνει το περιεχόμενό τους και να χωρίς να αλλοιώνει την υπόστασή τους. Η οποιαδήποτε διαστρέβλωση πληροφορίας ή ψευδή ανακοίνωση των γεγονότων πλήττει το κύρος της δημοσιογραφικής έρευνας.

6.Αγαθά που πλήττονται από τα ΜΜΕ

Στο σημείο αυτό, ας επισημάνουμε ότι από τα έννομα αγαθά που πλήττονται κατά κανόνα από τα ΜΜΕ είναι η τιμή, η ιδιωτική ζωή και η σφαίρα του απορρήτου. Ειδικότερα στην πράξη, η τιμή είναι το κατεξοχήν προσβαλλόμενο αγαθό μέσω της δημοσιεύσεως ή της δημοσιότητας προσβλητικών πληροφοριών, εικόνων καθώς και κρίσεων. ο Δίκαιο προστατεύει την τιμή ειδικά, μέσω των ποινικών διατάξεων 361 και μετά του ΠΚ.

Αντίθετα από την τιμή, ο ιδιωτικός βίος ή αλλιώς η ιδιωτική ζωή του κάθε ανθρώπου είναι από τα αγαθά της προσωπικότητας που προσβάλλονται τόσο κατά την έρευνα του δημοσιογράφου όσο και κατά τη δημοσίευση ανακοίνωσης.

Ως προσβολές του ιδιωτικού βίου θεωρούνται οι επεμβάσεις με τις οποίες παραβιάζονται τα όρια του ιδιωτικού βίου, όπως η συστηματική παρακολούθηση, η υποκλοπή ιδιωτικών συζητήσεων μέσω τεχνικών εγκαταστάσεων, η μυστική φωτογράφιση σε ιδιωτικούς χώρους και η αποκάλυψη πτυχών της ιδιωτικής ζωής από τα ΜΜΕ. Θα ήθελα να σταθώ στην τελευταία προσβολή, καθώς καθημερινά πληθαίνουν τα «reality shows» μέσω των οποίων εκτίθενται οι προσωπικότητες των ατόμων που συμμετέχουν σε αυτά και παραβιάζεται η ιδιωτική τους ζωή και αυθυπαρξία. Όπως είναι γνωστό, σφαίρα του ιδιωτικού βίου είναι ο χώρος που αυτοπροσδιορίζει κάθε άτομο προκειμένου να ασκεί μέσα σε αυτόν τις προσωπικές και οικογενειακές του δραστηριότητες απερίσπαστος από παρεμβάσεις και παρενοχλήσεις τρίτων. Υπάρχει δηλαδή το απόρρητο της προσωπικής του ζωής.

Όπως γίνεται αντιληπτό κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει στα “reality shows” καθώς τα ΜΜΕ εισβάλλουν κατά τρόπο παράνομο στον ιδιωτικό χώρο των ανθρώπων. Απεικονίζουν μια εικονική πραγματικότητα, καθώς τα άτομα δεν κρίνονται για ένα πραγματικό τους ταλέντο, καθαρά επαγγελματικού ενδιαφέροντος, αλλά κρίνονται από την ιδιωτική και προσωπική τους ζωή η οποία παρεμπιπτόντως παρακολουθείται με κάμερες. Για παράδειγμα στο reality Fame Story, το οποίο αναδείκνυε φωνές, οι κριτές δεν έκριναν τους διαγωνιζόμενους με βάση τις φωνητικές τους δυνατότητες αλλά με βάση το χαρακτήρα τους και την συμπεριφορά τους κατά τη διάρκεια του τηλεπαιχνιδιού. Με αυτόν τον τρόπο η τηλεόραση δεν σέβεται την προσωπικότητα των ανθρώπων και εισβάλλει στη σφαίρα του απορρήτου του καθενός ξεχωριστά και στα προσωπικά τους δεδομένα.

7.Κατοχύρωση δικαιώματος ιδιωτικού βίου-Συμπέρασμα

Το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου θεμελιώνεται κυρίως στο άρθρο 2παρ.1Σ και στο άρθρο 9παρ.1Σ που καθιερώνουν την προστασία της αξίας του ανθρώπου και το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Στο άρθρο 19Σ με το οποίο κατοχυρώνεται το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης επικοινωνίας καθώς και στο άρθρο 93παρ.2Σ. Ο ιδιωτικός βίος προστατεύεται από τα άρθρα 361,366ΠΚ και ΑΚ 57,59.

Καλό λοιπόν θα ήταν να προβάλλεται από τα ΜΜΕ μια δημοσιογραφική έρευνα ακέραιη που να μην ευτελίζει την εικόνα του

συνόλου και να μην παρεμβαίνει σε σφαίρες προσωπικής ζωής εκμεταλλευόμενη κάθε πτυχή της προσωπικής καθημερινότητας των ανθρώπων. Τότε μόνο, άλλωστε, θα μπορούμε να μιλάμε για σωστή και ανόθευτη δημοσιογραφική έρευνα.

8.Απόρρητο της επικοινωνίας-Συνταγματική κατοχύρωση

Εφ' όσον αναφερθήκαμε παραπάνω στον ιδιωτικό χώρο του ανθρώπου και στον τρόπο με τον οποίο προσβάλλεται δημοσίως από τα ΜΜΕ, καλό θα ήταν να εξετάσουμε αναλυτικά το απόρρητο της επικοινωνίας και το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής. Άλλωστε πρέπει να επισημανθεί ότι μιλώντας για επικοινωνία σε νομικό επίπεδο εννοούμε κατά κύριο λόγο το απόρρητο της. Η διακήρυξη του απαραβίαστου σημαίνει ότι στη ζωή του κάθε ανθρώπου υπάρχει ένας πυρήνας στον οποίο κυριαρχεί αυτός και δεν μπορεί να εισβάλλει κανένας άλλος.

Στο άρθρο 19Σ, κατοχυρώνεται το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας. Η προστασία του απορρήτου αφορά όχι μόνο τα γραπτά μηνύματα, δηλαδή τις επιστολές, αλλά και οποιαδήποτε άλλη μορφή ιδιωτικής επικοινωνίας(τηλέφωνα, φαξ, e-mail). Η διακήρυξη του απαραβίαστου της ιδιωτικής επικοινωνίας σημαίνει ότι απαγορεύεται κάθε ενέργεια των δημοσίων αρχών προς λήψη γνώσεως ή κοινοποίηση σε τρίτους του περιεχομένου της επικοινωνίας. Απαγορεύεται έτσι το άνοιγμα επιστολών ή η ακρόαση και καταγραφή τηλεφωνικών συνδιαλέξεων. Είναι αναπόφευκτο βέβαια, ότι ο υπάλληλος στον οποίο κατατίθεται το τηλεγράφημα και ο τηλεγραφετής λαμβάνουν γνώση του περιεχομένου του τηλεγραφήματος. Παράνομο και απαγορευμένο είναι να το αντιγράψουν ή να κοινοποιήσουν σε τρίτους το περιεχόμενό του.

Το άρθρο 19Σ αναφέρεται επιπροσθέτως, στη έννοια της «ελεύθερης επικοινωνίας». Με τον όρο αυτό νοείται ότι η επικοινωνία πρέπει να είναι ελεύθερη από κάθε επέμβαση στο απόρρητο. Δηλαδή ο κάθε άνθρωπος έχει την ελευθερία να προβαίνει σε ιδιωτική εμπιστευτική επικοινωνία χωρίς να παρακωλύεται σε αυτό από τη δημόσια αρχή. Το δικαίωμα της ελεύθερης εμπιστευτικής επικοινωνίας παραβιάζεται για παράδειγμα, με την μικροφωνική ή τηλεσκοπική παρακολούθηση των λόγων και των κινήσεων ενός ανθρώπου κατά την επικοινωνία του με τους άλλους.

Φορείς του δικαιώματος του άρθρου 19Σ είναι όλα τα φυσικά πρόσωπα, ανεξαρτήτως από το εάν πρόκειται για επικοινωνία εντός της χώρας ή με το εξωτερικό και ανεξαρτήτως ιθαγένειας αλλά και εθνικότητας. Φορείς είναι επίσης όλα τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και όσα νομικά πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις για να είναι φορείς συνταγματικών δικαιωμάτων(πανεπιστήμια).

Σε ότι αφορά στα νομικά πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου(επιχειρήσεις) η προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας είναι συνδεδεμένη με τη διασφάλιση άλλων δικαιωμάτων όπως το απόρρητο της εμπορικής τους όσο και η ελεύθερη επιχειρηματική δράση τους.

9.Προστασία του απορρήτου σε νομοθετικό επίπεδο

Εκτός όμως από την προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας σε συνταγματικό επίπεδο, γίνεται λόγος για προστασία του απορρήτου σε νομοθετικό επίπεδο. Ειδική νομοθεσία προβλέπει το απαραβίαστο του απορρήτου της επικοινωνίας. Τα άρθρα 248-250 του ΠΚ τιμωρούν την παραβίαση του απορρήτου από ταχυδρομικούς υπαλλήλους, καθώς και από υπαλλήλους τηλεπικοινωνιακών οργανισμών. Επίσης τα άρθρα 370 και 370^A του ΠΚ τιμωρούν την παραβίαση του απορρήτου των επιστολών και των τηλεφωνημάτων αντιστοίχως.

Επιπλέον, με τον Ν.2225/1994 ιδρύθηκε «Η Εθνική Επιτροπή Προστασίας του Απορρήτου των Επικοινωνιών», αποτελούμενη από βουλευτές, η οποία επιτροπή αντικαταστάθηκε από την «Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών» με το Ν.3115/2003.Ποινές για την παραβίαση του απορρήτου προβλέπονται και στο Ν.2472/1997 για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, με τον οποίο απαγορεύεται γενικά η συλλογή, επεξεργασία και χρήση προσωπικών δεδομένων.

10.Άρση του απορρήτου της επικοινωνίας

Ωστόσο αν και το απόρρητο των επιστολών και της οποιαδήποτε ανταποκρίσεως χαρακτηρίζεται στο άρθρο 19παρ1Σ, ως «απολύτως απαραβίαστον», το ίδιο το Σύνταγμα περιέχει μια επιφύλαξη νόμου που δεν υπήρχε στα προηγούμενα δημοκρατικά Συντάγματα. Η επιφύλαξη αυτή διατυπώνεται στο άρθρο 19παρ.2Σ

κατά το οποίο «Νόμος ορίζει τας εγγυήσεις υπό τας οποίας η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται εκ του απορρήτου δια λόγους εθνικής ασφάλειας ή προς διακρίβωσιν ιδιαιτέρως σοβαρών εγκλημάτων».

Στην έννοια δηλαδή της απόρρητης επικοινωνίας δεν συμπεριλαμβάνεται η αναφερόμενη σε ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα, όπως είναι το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας, τα βασανιστήρια, το εμπόριο όπλων, ή σε λόγους εθνικής ασφάλειας. Η εθνική ασφάλεια και η διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων δεν αποτελούν περιορισμούς, αλλά οιονεί περιορισμούς, που προκύπτουν από τις αντίστοιχες συνταγματικές οριοθετήσεις. Δεν πρόκειται για περιοριζόμενη κατ'αρχήν νόμιμη συμπεριφορά αλλά για απαγόρευση παράνομης συμπεριφοράς. Απλά το Σύνταγμα θέτει ένα όριο, το οποίο δεν πρέπει να υπερβούν οι επικοινωνούντες φορείς του δικαιώματος. Οριοθετεί έτσι την ανθρώπινη συμπεριφορά, διαγράφοντας τον κύκλο του δικαιώματος επικοινωνίας.

Η άρση του απορρήτου είναι δυνατή στο πλαίσιο της ποινικής σχέσης ως ειδικής κυριαρχικής σχέσης και όχι στο πλαίσιο της γενικής κυριαρχικής σχέσης κράτους-πολιτών. Αυτό ακριβώς σημαίνει, ότι επιτρέπεται για τους συγκεκριμένους λόγους και τα συγκεκριμένα πρόσωπα και όχι αορίστως. Η άρση του απορρήτου πρέπει να γίνεται με ορισμένη διάταξη της δικαστικής αρχής και οι διαδικασίες άρσης να ελέγχονται από την Α.Δ.Α.Ε.

11. Νομοθετική κατοχύρωση της άρσης του απορρήτου της επικοινωνίας

Σε νομοθετικό επίπεδο, το π.δ47/2005 καθορίζει ρητά τα είδη της επικοινωνίας στα οποία αφορά η άρση του απορρήτου. Πρόκειται για επιστολές, τηλεγραφήματα, επικοινωνία μέσω διαδικτύου, δορυφορική επικοινωνία. Το άρθρο 4 του π.δ 47/2005 καθορίζει τα στοιχεία της επικοινωνίας τα οποία είναι δυνατόν να αναζητηθούν από την αρχή που διατάσσει την άρση του απορρήτου. Το άρθρο 6 προβλέπει την ύπαρξη ή την προμήθεια αναγκαίου εξοπλισμού εκ μέρους των επιχειρήσεων για την επίτευξη της αιτούμενης άρσης του απορρήτου, ενώ το άρθρο 8 προβλέπει δέσμη υποχρεώσεων των παροχών υπηρεσιών και δικτύων στις οποίες περιλαμβάνονται η υποχρέωση άμεσης ανταπόκρισης σε κάθε αίτημα άρσης του απορρήτου, καθώς και η υποχρέωση ενημέρωσης και συνεργασίας με τις αρμόδιες αρχές.

Με λίγα λόγια δηλαδή η άρση του απορρήτου της επικοινωνίας είναι μια ειδική ανακριτική πράξη, η οποία διενεργείται για τους παραπάνω λόγους που εξετάσθηκαν με βάση την αρχή της αναλογικότητας.

12.Ο χώρος των τηλεπικοινωνιών

Ένα άλλο σημαντικό πεδίο, στο πλαίσιο των ατομικών δικαιωμάτων, είναι ο χώρος των τηλεπικοινωνιών, στον οποίο επίσης ισχύει το απόρρητο της επικοινωνίας. Εάν υπάρχει ένας πιο τεχνικός ορισμός της νέας οικονομίας αυτός σίγουρα πρέπει να περιλαμβάνει αναφορά στην τηλεπικοινωνιακή υποδομή. Να αναφέρεται δηλαδή στις απαραίτητες συνδέσεις πάνω στις οποίες συνδέονται υπολογιστικά συστήματα και γίνονται προσβάσιμες εφαρμογές(ηλεκτρονικού εμπορίου) που λειτουργούν στο πλαίσιο μιας «παγκόσμιας αγοράς».

Η ανάπτυξη αυτών των συνδέσεων έχει δημιουργήσει μια εντελώς νέα αγορά, αυτή των τηλεπικοινωνιακών εταιρειών. Σήμερα δεκάδες εταιρείες παρέχουν παρεμφερείς υπηρεσίες διασύνδεσης σε κάθε πελάτη τους που-σαν εταιρεία-θέλει να εκμεταλλευτεί τα πλεονεκτήματα της νέας οικονομίας.

13.Το απόρρητο των τηλεπικοινωνιών

Η Συνταγματική κατοχύρωση του απορρήτου των επικοινωνιών προσεγγίζει και το χώρο των τηλεπικοινωνιών. Σε επίπεδο ελληνικού Συντάγματος η διοχέτευση εξωτερικών στοιχείων των τηλεπικοινωνιών από τις εταιρείες τηλεπικοινωνιών σε κρατικές και διοικητικές υπηρεσίες(αστυνομία) για την πρόληψη τρομοκρατικών επιθέσεων χωρίς τη συγκεκριμένη κάθε φορά παρέμβαση δικαστικής αρχής ή το πιο κραυγαλέο, σε άλλες εταιρείες για διαφημιστικούς ή άλλους εμπορικούς σκοπούς παραβιάζει κατάφωρα πρωτίστως το απόρρητο της επικοινωνίας.

Στο προστατευτικό πεδίο του συνταγματικού κανόνα του «απολύτως απαραβίαστου» του απορρήτου της κάθε μορφής επικοινωνίας, επομένως και τηλεπικοινωνίας, δεν εμπίπτει μόνο το μη ευθέως θιγόμενο από την απόφαση του Ε.Σ, περιεχόμενο των απορρήτων συνομιλιών. Περιέχονται και τυπικά στοιχεία, τα context της τηλεφωνικής, της ηλεκτρονικής και κάθε άλλης μη άμεσης, τεχνολογικά υποβοηθούμενης επικοινωνίας. Επίσης ρητά ορίζεται, ότι

η κατ'εξαίρεση κάμψη του απορρήτου ενεργοποιείται κάθε φορά με δικαστική απόφαση για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων.

Οπότε στο βαθμό που οι νέες ευρωπαϊκές ρυθμίσεις παραβιάζουν το συνταγματικά κατοχυρωμένο απόρρητο των επικοινωνιών και άλλες ευρωπαϊκές ή συνταγματικές εκφάνσεις της προστασίας της προσωπικότητας δεν πρέπει να εφαρμόζονται από τα ελληνικά δικαστήρια και την ελληνική δικαιοσύνη και δεν πρέπει να δεσμεύουν τις ελληνικές εταιρείες τηλεπικοινωνιών. Επίσης, η ελληνική νομοθετική εξουσία θα πρέπει να της ενσωματώσει στο ελληνικό δίκαιο μετά από μια σύμφωνη με το Σ γνώμη, το πρωτογενές κοινοτικό Δίκαιο και την ΕΣΔΑ αναπροσαρμογή τους.

14. Άρση του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών

Παρόλ'αυτά, όπως συμβαίνει με το απόρρητο των επικοινωνιών το οποίο αίρεται για λόγους εθνικής ασφάλειας και για ιδιαίτερος σοβαρά εγκλήματα, έχουμε και την άρση του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών, ως μορφή επικοινωνίας. Το απόρρητο των τηλεπικοινωνιών, όπως για παράδειγμα των τηλεφωνικών συνομιλιών που αφορά στις περιπτώσεις κινητής τηλεφωνίας, αίρεται όταν συντρέχουν λόγοι προστασίας του δημοκρατικού πολιτεύματος και ασφάλειας του κράτους. Τα παραπάνω αναφέρονται σε γνωμοδότηση της εισαγγελίας του Αρείου Πάγου.

15. Γνωμοδότηση του Α.Π

Η εισαγγελία του Ανώτατου Δικαστηρίου επικαλούμενη σχετικές διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και Προεδρικά Διατάγματα αναφέρει χαρακτηριστικά ότι και στις περιπτώσεις κινητής τηλεφωνίας μπορεί να αρθεί το απόρρητο των τηλεφωνικών συνομιλιών, όταν η αστυνομία παρακολουθεί τη δραστηριότητα ατόμων και κυρίως οργανωμένων ομάδων ημεδαπών και αλλοδαπών, με σκοπό την πρόληψη και καταστολή ενεργειών που στρέφονται με τη χρήση βίας και τρομοκρατικών μέσων γενικά κατά της ασφάλειας του κράτους και του δημοκρατικού πολιτεύματος ως και κατά προσώπων και πραγμάτων.

Περαιτέρω επισημαίνεται στη γνωμοδότηση ότι σύμφωνα με το Ν.2075/92 «για την οργάνωση και λειτουργία των τηλεπικοινωνιών», προβλέπεται ότι οι ρυθμίσεις του νόμου αυτοεφαρμόζονται σε όλη

την επίγεια και διαστημική τηλεπικοινωνιακή υποδομή, στις υπηρεσίες τηλεπικοινωνίας και στον τερματικό εξοπλισμό, που έχουν εγκατασταθεί, λειτουργούν, παράγονται ή διατίθενται εντός των ορίων της εδαφικής κυριαρχίας του ελληνικού κράτους, συνεπώς και της υπηρεσίας της κινητής τηλεφωνίας, τέτοιες δέ υπηρεσίες προσφέρουν-τονίζεται-σε εταιρείες «ΣτετΕλλάς» και «Panafon».

Στο πεδίο αυτό, αξίζει να προστεθεί ότι είναι δυνατή η μαγνητοφώνηση από την αστυνομία των συνομιλιών με τους πολίτες που απευθύνονται τηλεφωνικά σ'αυτή. Γι' αυτό γνωμοδότησε εξάλλου η εισαγγελία του Α.Π, απαντώντας σε σχετικό ερώτημα της Ελληνικής Αστυνομίας. Επισημαίνεται στην ίδια γνωμοδότηση ότι η μαγνητοφώνηση των συνομιλιών προϋποθέτει συναίνεση των πολιτών, η οποία εξυπακούεται, εκτός αν ο απευθυνόμενος στην ΕΛΑΣ δηλώσει ότι αντιτίθεται στη μαγνητοφώνηση οπότε η, παρά την εκφρασθείσα άρνησή του, μαγνητοφώνηση συνιστά πράξη ποινικώς κολάσιμη.

16.Λίγα λόγια για το Διαδίκτυο-Internet

Το Διαδίκτυο αποτελεί σήμερα ένα από τα πλέον διαδεδομένα μέσα επικοινωνίας. Καθώς χρησιμοποιείται για την ανταλλαγή μηνυμάτων, φέρνει κοντά ανθρώπους που βρίσκονται σε μεγάλες αποστάσεις μεταξύ τους. Επιπλέον, είναι ένα πληροφοριακό μέσο, με την έννοια ότι στους δικτυωμένους σ' αυτό κόμβους υπολογιστών, μπορούν να τοποθετηθούν μεγάλες ποσότητες πληροφορίας, οι οποίες εύκολα και ταχύτατα μπορούν να γίνουν προσβάσιμες από οποιονδήποτε άλλο κόμβο του δικτύου. Με την έννοια αυτή το Internet μπορεί να θεωρηθεί μια τεράστια καταμεμημένη βιβλιοθήκη πληροφοριών. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι το διαδίκτυο είναι πολύ χρήσιμο στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων, λόγω της άντλησης αμέτρητων πληροφοριών, παρουσιάζει αρκετά μειονεκτήματα.

17.Διαδίκτυο και προσβολή ιδιωτικού βίου

Ένα από τα σπουδαιότερα μειονεκτήματα που αφορά το επίπεδο των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων είναι η προσβολή της ιδιωτικής ζωής και σφαίρας των ανθρώπων. Με την ανάπτυξη των δικτυακών υπηρεσιών η επικοινωνία και αντιστοίχως η διαφήμιση διανύουν μια νέα φάση. Η διαδικτυακή διαφήμιση με αποκορύφωση το spam, ενέχει πλέον σοβαρούς

κινδύνους και επισύρει πολύ πιο δραματικές συνέπειες για το άτομο, από ότι η απλή τηλεοπτική διαφήμιση κι αυτό γιατί πλήττει άμεσα την ηθική του υπόσταση, τα επιμέρους αγαθά της προσωπικότητας, αλλά και την αξία του ως ατόμου συνολικά. Εάν το άτομο στην προηγούμενη φάση φαινόταν να εκπίπτει από τη δημόσια διάστασή του και να υποβαθμίζεται από πολίτη σε ιδιώτη-καταναλωτή, τώρα το άτομο φαίνεται να πλήττεται στον πυρήνα της ιδιωτικότητάς του με σοβαρό κίνδυνο τη διάλυση και την τελική αποσύνθεση της προσωπικότητάς του.

Με την επονομαζόμενη «μη ζητηθείσα εμπορική αλληλογραφία» ή spam, παρατηρείται μια βίαιη εισβολή στην ιδιωτική σφαίρα του ατόμου, ενώ προσβάλλονται ειδικότερα, το δικαίωμα στην απομόνωση, το παθητικό δικαίωμα στην επικοινωνία, που συνίσταται στο δικαίωμα επιλογής της πληροφορίας που επιθυμεί το άτομο να λάβει, παραβιάζεται η αυτονομία του προσώπου, η επικοινωνιακή του αυτοδιάθεση και ενδεχομένως η αρχή της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας. Επιπλέον, με το λεγόμενο «spamming», οι αποδέκτες των πολυάριθμων αυτών μηνυμάτων υφίστανται ζημία καθώς, εκτός από το γεγονός της προσβολής της αξιοπρέπειας τους, χάνουν πολύτιμο χρόνο και χρήμα στην προσπάθεια τους να διαχωρίσουν τα μηνύματα που τους ενδιαφέρουν από τα μηνύματα που εστάλησαν χωρίς την έγκρισή τους.

18. Νομοθετικές ρυθμίσεις

Ήδη στο άρθρο 9παρ.10 του Ν.2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών οριζόταν ότι η μέσω των τηλεπικοινωνιακών ή άλλων ηλεκτρικών μέσων μετάδοση μηνυμάτων προς τον καταναλωτή, επιτρέπεται μόνο μετά από συναίνεσή του. Η συναίνεση πρέπει να αναφέρεται στη συγκεκριμένη μορφή διαφήμισης, π.χ μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου(e-mail). Το γεγονός ότι ο καταναλωτής-χρήστης του διαδικτύου είχε στο παρελθόν συναλλακτικές σχέσεις με το διαφημιζόμενο, ότι του είχε κοινοποιήσει τη διεύθυνση του e-mail ή του είχε ζητήσει πληροφορίες, δεν συνιστά κατά κανόνα συναίνεση.

Το άρθρο 9παρ.11 του Ν.2251/1994 επιδιώκει να θέσει τις προϋποθέσεις, υπό τις οποίες είναι επιτρεπτή η χρήση προσωπικών δεδομένων του καταναλωτή στην άμεση διαφήμιση. Οι προϋποθέσεις αυτές ισχύουν και για τον χρήστη του διαδικτύου. Συγκεκριμένα, τα προσωπικά στοιχεία ή οι πληροφορίες πρέπει να έχουν περιέλθει

στον αποστολέα του e-mail, από προηγούμενες σχέσεις με τον καταναλωτή-χρήστη από γενικά προσιτές πηγές, όπως κατάλογο ή άλλα δημοσιευμένα στοιχεία, ή από τρίτο πρόσωπο, όπως τον φορέα παροχής πρόσβασης εφόσον ο χρήστης εγκρίνει ρητά τη μεταβίβαση των στοιχείων του για το σκοπό της άμεσης διαφήμισης. Ο νόμος προβλέπει, επίσης, υποχρέωση του διαφημιζόμενου να αποκαλύψει στον καταναλωτή-χρήστη τον τρόπο με τον οποίο έλαβε γνώση των προσωπικών του στοιχείων. Σε κάθε περίπτωση όμως, η αποστολή διαφημιστικών ηλεκτρονικών επιστολών θα πρέπει να γίνεται με τρόπο που να μην προσβάλλει την ιδιωτική ζωή του χρήστη(άρθρο 9παρ.12 και 13 του Ν.2251/1994).

Στο επίπεδο της προσβολής ιδιωτικότητας μέσω του διαδικτύου, αξίζει ν' αναφερθεί και η οδηγία 2002/58/EK για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες. Ειδικότερα, ορίζει ρητά με το άρθρο 13παρ.1 ότι η χρησιμοποίηση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για σκοπούς απευθείας εμπορικής προώθησης, επιτρέπεται μόνο στην περίπτωση συνδρομητών, οι οποίοι έχουν δώσει εκ των προτέρων τη συγκατάθεσή τους. Παράλληλη ρύθμιση συναντάμε και στο άρθρο 11παρ.1 του Ν.3471/06 που αφορά στην προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 13παρ.2 της οδηγίας 2002/58/EK οι προμηθευτές μπορούν να χρησιμοποιούν στοιχεία που έχουν συλλέξει από προηγούμενη συναλλαγή με τον καταναλωτή για σκοπούς άμεσης διαφήμισης, αρκεί οι αποδέκτες να έχουν τη δυνατότητα να αντιτάσσονται δωρεάν και εύκολα, σε αυτή τη χρησιμοποίηση. Και αυτό με κάθε μήνυμα, σε περίπτωση που ο χρήστης αρχικά δεν είχε διαφωνήσει με αυτή τη χρήση.

19.Περαιτέρω ρυθμίσεις για την προστασία της ιδιωτικότητας των καταναλωτών

Ένα άλλο μέσο αποφυγής λήψης μη αιτηθείσας εμπορικής επικοινωνίας είναι η εγγραφή σε μητρώο φυσικών προσώπων που επιλέγουν να μην λαμβάνουν τέτοιες εμπορικές επικοινωνίες. Στα πρόσωπα που είναι εγγεγραμμένα σ' αυτό το μητρώο απαγορεύεται η αποστολή μη αιτηθείσας εμπορικής επικοινωνίας. Σύμφωνα με το άρθρο 6παρ.2 του π.δ131/2003, με την επιφύλαξη των διατάξεων της ΚΥΑ 21496/2000 για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ' αποστάσεως συμβάσεις, του νόμου 2412/ '97 και 3471/06 οι φορείς

παροχής υπηρεσιών που αναλαμβάνουν δραστηριότητες μη αιτηθείσας εμπορικής επικοινωνίας μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, οφείλουν να τηρούν και να συμβουλευούνται τέτοιου είδους τακτικά μητρώα επιλογών.

Αντίστοιχα και με την παρ.2 του Ν.3471/06 οι φορείς παροχής διαθέσιμων στο κοινό τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών υποχρεούνται να καταχωρούν σε ειδικούς καταλόγους τους συνδρομητές που δηλώνουν ότι δεν επιθυμούν γενικώς να δέχονται κλήσεις για διαφημιστικούς σκοπούς.

Αλλά και ο Ν.2472/1997 προβλέπει στο άρθρο 19παρ.4 ότι η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα τηρεί μητρώο με τα στοιχεία της ταυτότητας των ατόμων που δεν επιθυμούν τα δεδομένα που τους αφορούν να γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας από οποιονδήποτε, για λόγους προώθησης πωλήσεων αγαθών ή παροχής υπηρεσιών εξ' αποστάσεως.

20. Συμπέρασμα

Εν κατακλείδι, η επικοινωνία αποτελεί ανθρώπινη δραστηριότητα ειδικά προστατευόμενη από το Σύνταγμα, της οποίας η σπουδαιότητα προκύπτει από την κοινωνική φύση του ανθρώπου. Εξετάσαμε τις διάφορες μορφές επικοινωνίας, όπως είναι ο τύπος, τα ΜΜΕ για να συνεχίσουμε με το απόρρητο της επικοινωνίας και τηλεπικοινωνίας και τις συνταγματικές κατοχυρώσεις τους. Τέλος αναφερθήκαμε στο διαδίκτυο αφού πλέον σήμερα έχει καταλάβει ευρύ χώρο από την καθημερινότητα των ανθρώπων. Ας ολοκληρώσω λέγοντας ότι η σπουδή της επικοινωνίας και η μελέτη της βοηθά το άτομο καλύτερα να καταλάβει πως λειτουργούν όλοι αυτοί οι μηχανισμοί που παράγουν επικοινωνία. Μέσα από συνταγματικές ρυθμίσεις και νομοθετικές παραπομπές η επικοινωνία μαζί με όλες τις μορφές καθίσταται κατανοητή από το μέσο άνθρωπο, στη νομική γλώσσα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δαγτόγλου Π. «Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα» .
- Καρακώστας Ι. «Δίκαιο των Μ.Μ.Ε».
- Δημητρόπουλος Α. «Συνταγματικά δικαιώματα» .
- Διαδικτυακός τόπος ΑΔΑΕ.

Ιστοσελίδες :

- www.eprints.gr
- www.hyper.gr
- www.kathimerini.gr
- www.etpe.gr
- www.greeklaws.com
- www.icsd.aegean.gr